

Europa als kruispunt

thema artikel

Jaap Haasnoot
EZA

Over de uitdaging van zending op het 'oude continent'

We staan met drie Europeanen bij het kruispunt Europa. Drie zendingsleiders die verklaren, vragen stellen en soms verbaasd staan te kijken. "Kijk, die gaat hier rechtdoor en die zal zeker rechtsaf gaan. Op de weg naar het centrum is het áltijd druk."

We horen over migrantenstromen, over de kerk die risico's moet durven nemen en over mensen in de voorstad van Parijs die het Evangelie nog nooit hebben gehoord of gezien. De verhalen van deze drie *insiders* zijn divers, maar hun conclusie lijkt eensluidend: de kerk in Europa kan alleen overleven als ze flexibel en uitnodigend is.

Ziet het er niet somber uit voor de kerk in een postchristelijk, postmodern en post-communistisch Europa? Wat kan zij nog betekenen in het Europa van deze tijd?

Eikelboom: De kerk in deze tijd is in hoge mate in zichzelf gekeerd en met interne problemen bezig. Een gedeelte van de kerken weet nog wél de eerste generatie niet-christelijke Europeanen te bereiken. Maar als je de echte 'onbereikte' Europeanen wilt aanspreken, mensen die al meer dan één generatie verwijderd zijn van het christelijk geloof, dan heb je mensen nodig die helemaal opnieuw willen beginnen, die begrijpen wat een postmoderne cultuur is. Daarvoor zijn theologen nodig die gemeentestichting specifiek voor Europa doordenken. De kerk zal dan de betekenis van het Evangelie voor het hele, ook het alledaagse, leven van de Europeanen moeten benadrukken.

Calvert: De kerk kan alleen relevant zijn als ze de juiste prioriteiten stelt: er moet worden gezocht naar nieuwe vormen van kerk-zijn, ze moet meewerken aan het vernieuwen van traditionele kerken, open staan voor bedieningen van gelovigen die van de ene naar de andere plek gaan en ze moet meedoen met bestaande activiteiten in de stad. Er zijn zoveel verschillende talen en culturen in Europa dat er niet één model van kerk-zijn is die in elke situatie werkt. De kerk moet risico's durven nemen.

Companjen: Voor mij is 'de kerk' allereerst een groep bekeerde zondaars. Natuurlijk is een instituut nodig en een gebouw om in samen te komen. Maar een kerk zonder gebouw en zonder instituut zal mijns inziens makkelijker overleven in een post-watdan-ook-tijdperk. Dat heeft het communisme ons geleerd. Ondergrondse huiskerken bleken de ruggengraat van de christelijke beweging. Zoals in Albanië,

Robert Calvert is sinds 1994 predikant van de Scots International Church in Rotterdam. Hij is vooral geïnteresseerd in de betekenis van het Evangelie voor de grote stad en in de vragen rond migratie.

Barth Companjen is sinds 1981 betrokken bij zendingswerk in Oost Europa met een concentratie op de Balkan. Op dit moment geeft hij samen met zijn vrouw leiding aan de afdeling Europa van de organisatie International Teams.

Diederick Eikelboom werkte in het verleden bij Unilever, maar is sinds 2003 directeur van de European Christian Mission (ECM) in Nederland. Ruim 180 mensen zijn via ECM betrokken bij gemeentestichting in Europa.

waar vijf mannen jaar na jaar wekelijks samen hun koffie dronken. Eén van hen had een heimelijk verborgen Roemeense Bijbel waar hij thuis in las en de anderen mee bemoedigde.

Waar liggen de kansen voor zending in Europa?

Companjen: Bij de voordeur, en wellicht zelfs ervóór. Zending is trouwens van overal naar overal. Gods plan is deze wereld te bereiken en Hij kan en zal iedereen daarvoor gebruiken. In een veranderend Europa moeten we alert zijn dat we niet op standaard maniertjes ons werk doen. Het gaat om het Evangelie, dat is 'goed nieuws' en dat is dan dus geen 'oud nieuws' en ook niet een kant-en-klare 'boodschap'. We moeten mensen een antwoord geven op hún vragen en niet een antwoord waar ze zelf een vraag bij mogen zoeken. Dat betekent dan bijvoorbeeld dat de kerk een taak heeft in de buurt waar ze gevestigd is. Laat een kerk een open gebouw zijn met activiteiten voor iedereen. Ons geloof is multifunctioneler dan we denken!

www.ecmnl.nl
www.iteams.org
www.scotsintchurch.com

Onbereikt
zijn de grote
groepen
autochtone
Europeanen
die al
generaties
lang geen
evangelische
christenen
gekend
hebben

Calvert: Ik heb hoge verwachtingen van zending in Europa als het gebeurt in samenwerkingsverbanden van kerken, christelijke organisaties, migrantenkerken, opleidingen en lokale overheidsinstanties. De wereld verandert enorm snel en er is meer dan ooit behoefte aan het delen van ervaring op dit terrein. In het bedrijfsleven wordt de onderzoeks- en reclameafdeling niet gesloten als de verkoop stagneert. Zo hebben we ook in Europa meer publicaties, bijeenkomsten en onderzoek over dit onderwerp nodig.

Eikelboom: Ik spreek liever over hoop dan over kansen. Er is hoop voor Europa. In de eerste plaats omdat het zonder twijfel Gods bedoeling is dat ook op dit continent God wordt geëerd. Daarnaast is er hoop vanwege de christelijke wortels van de Europeanen. De jarenlange christelijke geschiedenis van Europa heeft naast mooie oude kathedralen, ook goede sporen nagelaten in de Europese cultuur. Veel Europese normen en waarden die gemeengoed zijn geworden, hebben christelijke wortels, zoals de zorg voor zwakken en armen. Er is hoop als we beseffen dat het christelijk geloof betekenis heeft voor het hele leven.

Wie zijn de 'onbereikten' in Europa?

Calvert: De armen vormen voor de meeste zendingswerkers een crossculturele uitdaging en zijn veelal de 'onbereikten' in onze samenleving. Als we de incarnatie (God Die mens werd) hierbij als model nemen, dan vergt dat een langetermijnvisie en veel inzet. Veel arme mensen hebben het Evangelie wel gehoord, maar ze hebben niet gezien hoe het in de praktijk uitwerkt. Ik ben het eens met Grace Davie: "Er zijn veel meer mensen die wel geloven maar die niet per se ergens bij willen horen".

Companjen: Ik bezocht eens een bergdorp in Zuid-Kosovo. Het merendeel van die 'onbereikte' bergstam woont echter niet meer op die plek, maar in een voorstad van Parijs. Daar zijn ze écht onbereikt, omdat er weinig of geen discipelen van Jezus te vinden zijn. Zo zijn er veel mensen die uit de eigen sociale omgeving vertrokken zijn en een nieuw bestaan opbouwen in de steden in West-Europa.

Eikelboom: Onbereikt zijn in de eerste plaats de grote groepen autochtone Europeanen die al generaties lang geen evangelische christenen gekend hebben. Dat zijn miljoenen Europeanen in het zuiden en oosten van Europa. Daarnaast beginnen er hele nieuwe generaties op te groeien waarvan de ouders

geen band meer hebben met de kerk. Verder zijn er natuurlijk 'onbereikte' immigranten. Een sleutel voor verspreiding van het Evangelie is het begrijpen van de verschillende culturen en het aanpassen van de methode om deze mensen te bereiken.

Noem eens een voorbeeld van een strategie die 'werkt' als het gaat om het doorgeven van het Evangelie in Europa.

Eikelboom: Strategie betekent in Europa dat je je aanpast aan lokale condities. Zo werken Gerard en Gerdien Willemsen in het hoge noorden van Zweden, in Kiruna, onder de Samen, de oorspronkelijke bevolking van Lapland. De Zweedse kerk kan deze mensen moeilijk bereiken, mede omdat de Zweden deze mensen lange tijd hebben onderdrukt en gediscrimineerd. Juist door de cultuur te erkennen en gebruik te maken van typische Samische uitingen kunnen er nu Samische diensten worden gehouden in dit gebied.

Calvert: Hier in Rotterdam-centrum hebben we een interkerkelijk project genaamd 'Mamre'. Dit begon in 2000 met het helpen van asielzoekers en vluchtelingen. De diverse instanties doen wel hun werk, maar hebben niet de tijd om naar de verhalen van deze mensen te luisteren. We ontdekten dat veel vluchtelingen een geweldige christelijke spiritualiteit meebrachten. Vanwege dit geloof hielden ze het vol. Mamre is dus gebaseerd op de waarde van gastvrijheid. Vanuit het verhaal van Abraham en de drie vreemdelingen (Genesis 18) biedt het project ondersteuning, een luisterend oor en praktische hulp. Mamre heeft de houding van gewone gemeenteleden in de stad enorm beïnvloed. Zij hebben geleerd de vreemdeling te waarderen en nooit meer over 'illegalen' te spreken. Regelmatig hebben we in de vreemdeling de opgestane Christus ontdekt.

Companjen: Dit vind ik een lastige vraag. We meten zo vaak met verkeerde maten in het zendingswerk. We willen succes en resultaten zien. Dat mag best en we mogen ook doelen stellen. Maar we meten vaak aan de verkeerde kant. Succes heeft een kerk die zending in zijn vaandel zet. Resultaat is als zij werkers apart zet voor zendingstaken dichtbij en veraf. Zo'n gemeente is trouw aan haar roeping. Ik heb zendelingen gekend in gesloten landen die nooit iemand tot Jezus hebben kunnen leiden. Zijn zij mislukt of hadden zij geen succes? Voor mij zijn het helden! Dat je zo trouw kunt blijven werken zonder dat je zelf ooit succes ziet.

Hoe kijk je aan tegen de komst van zendingswerkers uit andere continenten náar Europa? Wat zijn de mogelijkheden en uitdagingen hierbij?

Companjen: In mijn bezoek aan Spanje verleden jaar heb ik met een aantal van de zogenaamde 'opportunistas' kennismaat. Het zijn heerlijk onbevangen, open en sprankelende mensen uit Zuid-Amerika. Sommigen komen als evangelist met ondersteuning, anderen gewoon als gelukszoeker, terwijl ze discipelen van de Here Jezus zijn. De grotere steden in Spanje veranderen snel door hun aanwezigheid. Werd het aantal protestanten in Madrid vroeger uitgedrukt in promillen, nu worden echte procenten gebruikt. Toch zijn er ook hobbels te nemen. De Spanjaarden kunnen de latino's verstaan en omgekeerd, maar de culturen liggen hemelsbreed uit elkaar. Ik denk echter dat de Heer hun inzet en welwillendheid kent. We kunnen van hen leren dat we meer op God mogen vertrouwen dan op geld.

Calvert: We hebben de instelling van een Ananias en Barnabas nodig om elkaar te ondersteunen in het zendingswerk en zo onze capaciteit te vergroten. We moeten in staat zijn om samen te werken met groepen die heel anders zijn dan wijzelf. Het is duidelijk dat evangelisatie steeds meer crosscultureel van aard wordt. Evangelischen moeten dan ook niet bang zijn om hierop in te spelen en zich te profileren in de stad.

Eikelboom: Dit is één van de grootste uitdagingen voor de kerk en voor zendingsorganisaties in Europa. Er is een enorm potentieel aan werkers uit Zuid-Amerika, Afrika en Azië die wel begrijpen dat Europa in geestelijke nood is. Deze werkers hebben het geloof en enthousiasme dat de kerk in Europa kan groeien. Ook zie je dat gelovigen uit Latijns-Amerika en Afrika beter begrijpen wat de kerk kan betekenen voor mensen aan de onderkant van de samenleving. We zullen deze werkers moeten integreren in onze zendingsorganisaties en bijbelscholen en hen helpen om de Europese cultuur te leren kennen. Zo werkt ECM in Portugal met een team van Portugezen, Australiërs en Brazilianen. Als deze Brazilianen niet zouden samenwerken met de Europeanen dan zou het voor hen veel lastiger zijn de Portugese mensen te begrijpen en te bereiken.

Wat is jouw droom voor Europa?

Calvert: Europa is het kruispunt van de wereld en 75% van de bevolking leeft in stedelijke gebieden. Het aantal moslims in Europa zal toenemen. Ik onderschrijf de stelling dat elke moslim een christelijke vriend zou moeten hebben. Het aantal christenen uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika zal toenemen. 'Witte kerken' in de stad worden een beschamend ouderwets. Ik geloof dat het christelijke geloof goed is voor de stad. Christenen kunnen een rol spelen in het veiliger maken van de leefomgeving voor een nieuwe generatie. Ik zie uit naar meer

De kerk in 2020: multicultureel

In 2020 zullen multiculturele vormen van kerk-zijn een positieve rol spelen in onze steden. Deze kerken hebben een goede verstandhouding met de lokale overheid en met andere instanties. Ik verlang naar die dag dat kerken met elkaar samenwerken over nationale en culturele grenzen heen. We moeten ons richten op de noden van de minderbedeelden, de verlorenen en de zwakkeren (Engels: the last, the lost and the least), meer dan op het onderhouden van onze tradities of vooroordelen. **Robert Calvert**

De kerk in 2020: missionair

Ook al zouden er in 2020 nog maar 100 gelovigen in Nederland zijn. Als er van die 100 christenen één zending zou zijn, dan waren we verder op weg dan nu. Tenminste, als alles relatief zou zijn. Ik denk wel dat van die honderd gelovigen, 80% zijn wortels buiten Nederland zal hebben. **Barth Companjen**

De kerk in 2020: kleinschalig met grote impact

De neerwaartse trend in de statistieken van kerklidmaatschap zal niet te stoppen zijn. Daartegenover geloof ik dat de kleine groep evangelicale Europese christenen zal blijven groeien. Dat betekent dus dat we niet naar de grote cijfers moeten kijken, maar naar de kleine dingen die gebeuren en daar nieuwe hoop uit putten. Het kan heel goed zijn dat deze kleine groepen wél een grote impact op de samenleving hebben. Niet in de zin van grote Europese evangelicale politieke partijen en organisaties. Maar wel gelovigen en kerken die daadwerkelijk in de Europese maatschappij aanwezig zijn in politiek, bedrijfsleven, buurten en scholen. **Diederick Eikelboom**

interkerkelijke samenwerking en naar meer werkers om de oogst in de steden binnen te halen.

Companjen: Ik zie meer bereidvaardigheid om over zending na te denken in de nieuwere evangelische bewegingen in landen als Tsjechië, Albanië en Bulgarije. Het mooie is dat die christenen naar plaatsen kunnen gaan waar wij als West-Europeanen en Amerikanen niet welkom zijn. Ook in landen zoals Ierland, Portugal en België begint de kerk meer en meer invulling te geven aan wereldzending. Een enorm potentieel in Rusland en de Oekraïne maakt zich op om niet alleen naar het Aziatisch deel van Rusland te gaan, maar ook naar de gebieden van de voormalige Sovjet-Unie.

Eikelboom: Mijn droom is een continent met christenen die leven vanuit hoop. Die geloven dat God wonderen kan doen. Europese christenen die niet cynisch en ongelovig zijn. Geen christenen die zich opsluiten in hun kerkjes om daar hun rituelen uit te voeren waar ze zich vertrouwd en veilig bij voelen. Maar Europese christenen die begrijpen dat de kerk een rol kan spelen in de samenleving. Die bereid zijn te erkennen dat het dan helemaal anders gaat. Mijn stille hoop is ook dat juist in de traditionele kerken, de reformatorische, lutherse en rooms-katholieke kerken, evangelicale bewegingen gaan ontstaan die van binnenuit vernieuwing brengen. Het is mijn hoop om in Europa meer mensen te zien die daadwerkelijk in een levende relatie met Jezus Christus leven.